

BOGDÁNY GYULA

Bűncselekmény-sorozatok megszakítása, bűnözői csoportok bomlasztása

Az ember hétköznapi tevékenységének lenyomatát hordozó digitális adatnak a kriminalisztika fejlődési útján méltán tulajdonított mérföldkő jelentőséget nagy ívű elméleti összefoglaló művében *Fenyvesi Csaba*.¹ A digitális adatok – amelyek megjelenési formáinak és felhasználási területeinek bővülése töretlen – felkutatása, rögzítése, biztosítása, rendszerezése és az igazságszolgáltatás számára történő előkészítése a bűnügyi nyomozást hivatásul választó szakemberek informatikai készségének folyamatos fejlesztését igényli. Ugyanakkor, ha az eredményes nyomozó mintaképét vázoljuk, nem rugaszkodhatunk el a személyi bizonyítékforrások (vallomások, adatközlések) kiaknázásának mesterfogásaitól sem. Hiszen mit ér egy kamerafelvételnek, egy telefon cellaadatának, esetleg egy gyanús tartalmú szöveges üzenetnek a tagadást vagy háritást tanúsító személy elé tárása, ha az igaz vallomás elérése érdekében előzőleg nem épült fel a kihallgatás terve, azaz a lehetséges válaszokra felkészülés és az ezekből megfelelően következő kérdések azonnali feltétele. Még a terhelti vallomás hiányában is (kényszerű vagy taktikus belenyugvás a vallomás megtagadásába, halasztásába) szükséges a kihallgatónak felismernie a digitális adatok alkotta bizonyítékok elégséges mértékét.

A digitális adatok értő (informatikai jártasság) és hatékony (kriminalisztikai jártasság) felhasználásával a detektív olyan kanyarokat vághat le a nyomozás menetében, amelyekkel lényegesen csökkentheti a bűn üldözésében a rajtnál, vagyis a tudomásra jutásnál keletkezett hátrányát.

A nyomozó csoport működésében, ahol nyomozást nem egyéni teljesítménynek, hanem a nyomozó szerv meghatározott szervezeti eleme által folytatott kollektív szakmai erőfeszítésnek tekintjük, az egység munkáját irányító vezető feladata, hogy a sikeres működés érdekében a csoport tagjai közül kire-kire a legmegfelelőbb feladatot bízza.

Nyomozó csoportot kell alakítani – egyebek közt – a sorozatban elkövetett bűncselekmények vagy a forró nyomon üldözést igénylő, különösen az

¹ Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017, 69. o.

élet elleni bűncselekmények felderítéséhez. Előbbieknél a sorozatjelleg felismerése, utóbbiaknál a felfedezés késői vagy késleltetett ideje jelent hátrányt az üldözésben.

Ezeknél a bűncselekménytípusoknál elengedhetetlen a digitális adatok időszerű felkutatása és összegyűjtése, hiszen a behatárolt, akár néhány napra rövidült megőrzési idő miatt – hasonlóan a raszterekben tárolt adatok nagy részéhez – az adatok törlődnek, a felderítés esélye lényegesen csökken. Még ha nem is látható előre a sorozatjelleg kialakulása vagy nem merült is fel az élet elleni bűncselekmény gyanúja, bizonyos vagyon elleni bűncselekmények esetén (például lakásbetörés, gépjárműlopás, trükkös lopás) vagy rendkívüli halál miatti közigazgatási hatósági eljárásban, illetve eltűnés miatti körözési eljárásban – a relevancia mérlegelését megelőzve – célszerű intézkedni a számításba vehető digitális adatok megismerésére, beszerzésére.

Számolni kell ugyanakkor a beszerzési idő esetleges kitolódásával is. Nem elegendő a megkeresés sablonos kiküldése, hiszen a kézbesítéssel, ügyintézésel, hiánypótlással vagy újabb adatkezelő megkeresésével járó idővesztés az adatok menet közbeni törlésének veszélyével jár, és ez már nyomozástaktikai hiba. Esetenként célravezetőbb a megkeresés küldése előtt vagy közvetlenül utána az adatkezelővel történő egyeztetés a kért adatok köréről, meglétéről, minőségéről, a teljesítés módjáról, sürgősségéről.

A digitális adatok megjelenési formáinak szaporodásával arányosan szélesedik a bűnüldözési célú felhasználás technikai-informatikai választéka, hiszen például a távközlési szolgáltatók, az útdíjfizetési szolgáltató, a közúti intelligens kamerahálózat adatbázisához történő közvetlen nyomozó hatósági hozzáférés, a Nemzeti Szakértői és Kutatóközpont által személyazonosság ellenőrzése vagy ismeretlen személy azonosítása érdekében végzett arcképelemzési tevékenység mind a bűnügyi munka hatékonyságának növelését szolgálják.

A nyomozásokban jelenleg leggyakrabban használt két digitálisadat-típus, a mobiltelefonnal (az azon tárolt, továbbított és a készülék detektálásával) kapcsolatos információk, valamint a közterületen és nyilvános helyeken működő térfigyelő kamerák felvételei.

A következőkben a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság joggyakorlatából vett néhány példán mutatom be a digitális adatok nyújtotta felderítési lehetőségeknek a nyomozásokban történő sikeres alkalmazását.

Trófeatolvajok Érsekhalmán

Országos előfordulással, de főként a középső és a nyugati országrészben, évek óta, váltakozó gyakorisággal fordultak elő külterületen, vadászházaknál elkövetett betöréses lopások, amelyek fő tárgyai gímtrófeák voltak. Az alkalmazott módszerben, az eszközökben és segédeszközökben, a társas elkövetésben, az elkövetőknek a helyszínen tanúsított magatartásában mutatkozó hasonlóságok alapján az esetek többségében azonos elkövetői körrel lehetett számolni. Bács-Kiskun megyét is érintették a betörések, és több szerv folytatott önálló nyomozást. Ezek közül a Kiskőrösi Rendőrkapitányság jutott a bűnözői csoport behatárolásában legtovább, de az egy évnél hosszabb előkészítés ellenére nem sikerült a megalapozott gyanú közléséhez elegendő bizonyítékot beszerezni valamely nevesíthető személlyel szemben.

A megcélzott kör egy Kunszentmiklóson élő, családi, szomszédi, ismerősi viszonyban álló személyek bűnkapcsolatokkal átszótt amorf csoportja volt, amelynek tagjai folyamatosan bűnözésből tartották/tartják el magukat és családjaikat. A csoport működésének sajátossága, hogy a kibocsátási helytől távol, gyakran külföldön, utazó bűnözőkként tevékenykedtek, különböző vagyron elleni bűncselekmények folyamatos végrehajtásával, tippadókkal, orgazdákkal, segítőkkel. Az általuk használt járműveket, telefonokat, lábbeliket heti gyakorisággal váltották vagy cserélték egymás között.

2017. január 30-ra virradóra, a Bajához közeli Érsekhalma külterületén, két egymáshoz közeli vadászházba lakatlefedéssel hatoltak be ismeretlen tettesek, és onnan több mint egy tucat gímtrófeát, valamint elektromos kéziszerszámokat, vadászöltözéket tulajdonítottak el, nagyjából huszonnégymillió forint értékben. A tárgyakat az ott talált kézikocsin távolabb vontatták, az agancsokat lefűrészelték, a koponyákat hátrahagyták. A két helyszín szemléljén hasonló lábnyomokat rögzítettek a hóban.

A vagyron elleni bűncselekmények nyomozásai felett szakirányítást gyakorló megyei bűnügyi osztály elérkezettnek látta az alkalmat az elkövetők elleni eredményes fellépéshez, ezért január 31-re koordinációs értekezletre rendelte be a legutóbbi eseménnyel érintett Bajai Rendőrkapitányság, a korábbi ügyek alapján legtöbb ismeretre szert tevő Kiskőrösi Rendőrkapitányság és a vélt elkövetők lakhelye szerinti Kunszentmiklósi Rendőrkapitányság bűnügyi vezetőit és előadóit.

Az értekezleten a bajai nyomozók ismertették az érsekhalmi trófealopás kriminalisztikai jellemzőit, a szemle főbb megállapításait, az elkövetők felderítése érdekében tett intézkedéseket, az azonosításukat lehetővé tevő bizo-

nyítékokat. A Kiskőrösi Rendőrkapitányság képviselői tájékoztatást adtak az általuk folytatott nyomozás főbb eredményeiről, a lehetséges elkövetőkre mutató adatok forrásáról, az adatok rendszerezéséről, az azokból levont következtetésekről, az azonosítást lehetővé tevő bizonyítékokról, illetve a bizonyítás nehézségeiről. A kunszentmiklósi nyomozók bemutatták a célcsoport jellemzőit, összetételét, a tagokkal kapcsolatos aktuális információkat, az általuk használt gépjárművek listáját.

A megyei bűnügyi osztály a csoporttagokhoz rendelt telefonszámok hívásforgalmi adatainak elsődleges ellenőrzéséről adott rövid tájékoztatást.

A résztvevők megállapították, hogy bár egyelőre az elkövetés óta eltelt idő rövidege és – valószínűleg – a csoport begyakorolt kivédeési technikái miatt nem álltak rendelkezésre friss bűncselekményre, így az érsekalmi trófealopás ügyére vonatkozó terhelő adatok, azonban a megismert működési jellemzők alapján igen valószínű, hogy utóbbi cselekményt is e csoport tagjai követték el.

A gyanú tisztázásához célszerű volt a minél hamarabb történő személyes ellenőrzéseket végrehajtani, mivel az eltulajdonított tárgyak – mint ahogy a hozzájuk köthető más esetekben is – minden bizonnyal megindultak az értékesítési láncban, a használt segédeszközöket (gépjárművek, telefonok, lábbelik, feszítőeszközök) szokás szerint gyorsan váltják, megsemmisítik. A gyanút megalapozó adatok beszerzésére fordított idő a felderítés ismert nehézségeihez vezetett volna.

A résztvevők egy koncentrált akció végrehajtását határozták el másnapra, aminek célja az ismert elkövetői körből, annak szűkítését követően, az előéletük alapján bizonyosan bűnözői életvitelt folytató és vélhetően jelen bűncselekménnyel kapcsolatba kerülő személyek alapos ellenőrzése, velük szemben a bűncselekmény gyanújának megállapítása vagy kizárása házkutatások, előállítások, elszámoltatások, kihallgatások, DNS-minta-vételek révén.

A megyei bűnügyi osztály által kidolgozott terv alapján a kutatás tárgya huszonnyolc bűnügyi nyomozóval és technikussal, tizenegy helyszínen, kilenc célszeméllyel szemben, azonos időben végrehajtott, gépjárművekre is kiterjesztett házkutatásokon elsősorban a trófealopásokból származó, illetve azokhoz eszközként, segédeszközként használt tárgyak, a helyszíni lábbelinyomok nyomképzői, mobiltelefonok személyhez rendelését lehetővé tevő valamennyi azonosító szám, utazással kapcsolatos bizonylatok (úthasználati és tankolási blokkok, bírságértékesítők stb.) lefoglalása, de legalább jegyzőkönyvi rögzítése volt.

Az érintetteknek a bűncselekmény idejére vonatkozó elszámoltatása tanúkihallgatásokkal történt. A teljes munkanapot kitevő akció során bűncselekmény gyanúja senkivel szemben nem alapozódott meg, de a házkutatásokon számos, telefonokkal kapcsolatos azonosítószám, néhány, a helyszíni nyomokhoz hasonló mintázatú lábbeli, vadászöltözék és egyéb tárgy rögzítésére került sor. Azoktól, akik nem szerepeltek a DNS-profil-nyilvántartásban, összehasonlításra mintát vettünk.

A lefoglalt tárgyak közül kiemelkedő jelentőségűnek bizonyult az egyik kisteherautóban talált autópályadíj-vásárlási bizonylat, amelyet az érsekhalmi betörés hajnalán egy az M8-as autópályához közeli település üzemanyagtöltő állomásán váltottak, az illető jármű forgalmi rendszámára. Ennek alapján nyomban intézkedtünk a benzinkút kamerafelvételeinek beszerzésére, ezeken látható volt, hogy a vásárlást a jármű tulajdonosa, a csoport vezetőjeként ismert *K. Imre* és a gépkocsit vezető másik férfi intézte. Utóbbit az akcióban részt vevő kunszentmiklósi nyomozók azonnal azonosították, *Sz. János* személyében. Nevezett apjának lakásán, az előző órákban tartott házkutatáson, az ágyneműtartóba rejtve, a nyomozók az érsekhalmi betörés helyszínén rögzített elkövetői lábnyom mintázatához hasonló, sáros cipőt találtak.

A későbbiekben a kisteherautó forgalmi rendszámát ellenőriztük a Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató (NÚSZ) Zrt. adatbázisában, és megállapítottuk, hogy a jármű a betörés éjjelén Kunszentmiklós felől, Érsekhalma irányába, majd onnan Dunaújvároson át Székesfehérvár felé közlekedett. Érsekhalma közelében, a térfelügyelő kamerák gyengébb minőségű felvételein szintén feltűnt egy típusában azonos, színárnyalatban hasonló jármű az érkezési és a menekülési időszakokban.

A betörés helyszínén leképeződött lábnyomok alapján négyfősre becsült elkövetői csoportból így két személy kilétét sikerült vélelmezni. A hívásforgalmi adatok elemzésére időközben bevontuk a nyomozásba a megyei elemző-értékelő osztályt, amely értékelőjelentésben mutatta ki, hogy a *K. Imré*hez rendelt telefonszám a betörés éjjelén pontosan követte az *Sz. János* által vezetett gépkocsi menetvonalát.

Eme összefüggések ismeretében két héttel később ismét kihallgattuk tanúként *K. Imrét*. Tagadta, hogy a teherautóját a kérdéses éjjelen bárki is használta volna. Ezzel párhuzamosan, a szintén tagadóan nyilatkozó *Sz. János* a vallomása ellenőrzésére alkalmazott poligráfós vizsgálaton a kritikus kérdésekben megtévesztő válaszokat adott.

A nyomozás kimenetele szempontjából ez a pillanat volt a fordulópont. A vázolt összefüggéseket a bajai nyomozók ismertették a nyomozást felügyelő

ügyéssel, aki egyetértett a nyomozó hatóság álláspontjával: a két férfival szemben megalapozott az érsekalmi trófealopás gyanúja.

A bűncselekmény elkövetését a későbbiekben is tagadó K. Imrét és Sz. Jánost gyanúsítottként hallgattuk ki, majd őrizetbe vettük, és előzetes letartóztatásba kerültek.

Az érsekalmi betörés további két elkövetőjét mintegy négy hónappal később sikerült azonosítani.

Az egyébként analfabéta Sz. István a helyszínen használt kézikocsiról vett törletből kimutatott DNS-profil és a februári akcióban tőle rögzített DNS-mintával azonosság révén, Cs. László pedig azzal került gyanúba, hogy a nála tartott házkutatás során felírt hívószámú és az ellenőrzések eredményeként a személyéhez rendelt telefonkészülék a betörés helyén és idején üzemelt.

Utóbbi két személy ellen is megalapozottá vált a betöréses lopás gyanúja, ezért együttesen vontuk őket eljárás alá, majd előzetes letartóztatásba kerültek.

Már a nyomozás kezdeti szakaszában sejthető volt, hogy a gyanúsítottak sorozatjelleggel, sokat utazva, heti gyakorisággal követték el a vadászházak elleni támadásokat, és a zsákmányolt trófeákat, szerszámgepeket azonnal egy Székesfehérvár közelében élő személyhez, feltehetően orgazdához szállítják. Két évre visszamenően, közel kéttucatnyi, hasonló ismérvekkel bíró betöréses lopás ügyében tekintettük át a bizonyítás lehetőségeit. A behatárolt elkövetői körhöz tartozó – döntően a februári akció során megismert – telefonkészülékazonosítók alapján részletes összehasonlító értékelést végeztünk a megyei elemző-értékelő osztály bevonásával. Ezzel párhuzamosan folyt az egyes helyszíneken rögzített DNS-maradványok genetikai szakértői vizsgálata.

Az ügykutatás során az érsekalmi betörést megelőző két hétben, Pest és Somogy megyében elkövetett, négy másik trófealopást sikerült az elkövetők személyéhez rendelni, és az ügyeket egyesíteni. A Sz. Istvánra és Cs. Lászlóra vonatkozó további DNS-azonosítások és Sz. István későbbi, önmagára és társaira nézve is terhelő vallomása mellett a nyomozás jelentős eredményeként könyvelhettük el az egyébként legális agancsfelvásárlással foglalkozó és ekként feltehetően a tippeket adó H. János orgazda eljárás alá vonását.

Intézkedésünk nyomán a vadászházaknál elkövetett sorozatos trófealopások országos szinten megszűntek, ezért szinte bizonyos, hogy a jelenség döntően a felderített bűnözői csoport számlájára volt írható. Mindamellet fájó, de józan tapasztalat, hogy a megtett erőfeszítések ellenére sem sikerült időben távolabbi, hasonló tárgyú ügyeket összevonni. Ennek fő oka részben a konok, de érthető elkövetői hozzáállás és az idesorolható leplezési technikák

(eszközök, társak cserélődése), részben a nyomszegény helyszínek, részben pedig a távközlési adatok korlátozott idejű (egy év) hozzáférése volt.

Úgy tűnik, hogy a bemutatott ügyben a felderítés sikerének kulcsa a digitális adatok összegyűjtése és rendszerezése volt. Valóban fontos adatokat szolgáltatott a kereskedelmi helyről beszerzett kamerafelvételek, az útdíjszolgáltató rendszámleolvasó informatikai rendszerei, a távközlési szolgáltatók térségi cellainformációi és egyes készülékekre vonatkozó hívásforgalmi adatai. Az adatok bizonyítékká csiszolásához azonban előzőleg szükségeltett a bűnözői csoporttal kapcsolatba került rendőri szervek aktuális információinak gyors kicserélése, az elkövetőkként számításba vehető személyekkel szemben a mielőbbi és megalapozott kényszerintézkedések végrehajtása, hiszen a házkutatásokon kerültek a nyomozó hatóság birtokába és tudomására olyan tárgyak és egyedi azonosítók, amelyekből a keletkezésükre, működésükre vonatkozó digitális adatokat lehetett felkutatni. A beszerzett digitális adatokat rendeztük és egyeztetjük egymással, valamint a célszemélyek tanúként tett vallomásaival. Mivel a vallomások a felelősségre vonás alóli kibúvás szándékával nyilvánvaló valótlanságokat tartalmaztak, kirajzolódott az elkövetők bűnös tevékenységének körvonalai. Ezeket minősítette előbb a nyomozó hatóság megalapozott gyanúnak, később, immár a tényállás képét alkotó megerősödésük után, az ügyész vádnak.

Afrikai kereskedők kirablása Zsanán

Sajátos sértetti kört megcélozva tervezett rablásokat elkövetni az a rokonai kapcsolatokon szerveződött csoport, amely az előző jogesetben bemutatott-nál sokkal nagyobb előrelátással szervezte meg a befejezett stádiumba jutott bűncselekményét.

Az ötfős társaság értelmi vezetője a Pest megyei Táborfalván élő, vásári mutatóvadászos család 31 éves tagja, *O. Zsolt*, aki a nyári üzemszezonon kívül használt teherautók adásvételével igyekezett jövedelemre szert tenni. A hazai forgalomból kiszorult, rossz műszaki állapotú kisteherautóknak a fejlődő országokba irányuló exportjával Budapesten számos színes bőrű kereskedő foglalkozik. E körben épített ki *O. Zsolt* üzleti kapcsolatokat, azonban 2016 elejétől váratlanul rablások célszemélyeként tekintett partnereire. Tervéhez a körhinták és dodzsemek kezelésében kisegítő családtagként dolgozó húszéves öccsén, *O. Eriken* és huszonöt éves unokaöccsén, *Ny. Jánoson* kívül beszervezte a Bács-Kiskun megyei Hajóson élő rokonai közül negyvenöt éves

nagybátyját, *Ny. Csabát*, aki bevonta a Németországban dolgozó, többszörösen büntetett előéletű vőjelöltjét, a huszonegy éves, *K. István Dávidot*.

Elképzelésük szerint az üzletfeleket teherautó-eladás ürügyével vidéki helyre csalják, ahol útonállásszerű támadással a vásárláshoz vitt pénzüket elrabolják. A megtévesztéshez alkottak egy fantomfigurát, aki O. Zsoltra hivatkozva átveszi az eladó szerepét, és telefonon a lesben álló rablókhoz irányítja a vevőt. A fantom szerepét a sértettek által nem ismert Ny. Csaba vállalta magára.

2016. március 4-én, az esti órákban elsöre kissé különös, majdhogynem komikus tartalmú bejelentést tett telefonon a rendőrségre egy a Bács-Kiskun megyei Zsana község egyik erdei útján faaprítékot szállító helyi lakos, miszerint két, megkötözött kezű afrikai férfi kért tőle segítséget, mondván, előzőleg öt támadó kirabolta őket.

A nigériai–magyar kettős állampolgárságú kereskedő és barátja a nyomozóknak elmondta, hogy teherautók eladásának ígéretével Budapestről csalták őket az erdőbe, és elrabolták tőlük a vásárlásra magukkal vitt pénzt. A gyéren lakott területen lévő megbeszélthelyen egy autóssal találkoztak, akit követniük kellett az erdőbe. Amikor a felvezető jármű megállt, abból és a fák közül csuklyás, fegyveres férfiak ugrottak elő, az egyikük fejéhez pisztolyt nyomtak, a másikuk torkához bozótvágó kést szorítottak. Elvették pénzüket, telefonjukat, tabletjüket, majd összekötözték a kezüket, és elmenekültek.

A vevő O. Zsoltot jelölte meg, mint aki révén kapcsolatba lépett azzal az ismeretlennel, aki a szervezés és az út során telefonhívásokkal, egy joviális öregúr profilképével álcázottan internetes alkalmazásban, az útvonalról és az ígért teherautók képéről küldött üzenetekkel tartotta fenn benne a bizalmat.

A megyei rendőr-főkapitányság által felügyelt, később hatáskörbe vont nyomozás során hamar kiderült, hogy a felvezető gépkocsi forgalmi rendszáma egy győri telephelyen parkoló teherautóhoz tartozott.

Mivel a vevő O. Zsoltra hivatkozott, haladéktalanul ki kellett volna őt kérdeznünk. Nevezett azonban másnap estig nem volt elérhető. Családtagjai kitérő válaszokat adtak a hollétéről. Végül, az ellene kiadott elfogatóparancs hatására önként megjelent a rendőrségen, és azt állította, hogy ő csupán közvetített nigériai ismerőse és az általa csak telefonon ismert eladó között. A vevőtől előleget vett át, amit azonban nem továbbított. Már ekkor ellentmondásba keveredett, hiszen a félrevezető sms-ek az előlegnek az eladóhoz érkezésére utaltak. A továbbiakban részletesen beszámolt az előző napjának eseményeiről, gondosan beleszöve a lakásától mintegy száz kilométer távolságban lévő kiskunsági helyszínre vezető útjának célját, miszerint egy

Zsanához közeli faluban, előzetes megbeszélés alapján, vételi céllal, teherautó-alkatrészt szándékozott megtekinteni. Az úti cél előtt a gépkocsijából kifogyott az üzemanyag. Emiatt felhívott egy Hajóson élő rokont, és megkérte, hogy nagybátyját, a később azonosított másik elkövetőt, Ny. Csabát küldje érte segítségül. Ny. Csaba így már indokkal jelent meg a lakásától több mint ötven kilométer távolságban lévő helyszín közelében a felhívott rokon gépkocsijával.

A kihallgatott Ny. Csaba arra a kérdésre, hogy miért nem a saját Opel Vectrájával sietett O. Zsolt segítségére, úgy nyilatkozott, hogy azért, mert azt fia használta, a Budapestre, repülővel érkező vőjelöltje, K. István Dávid Hajósra szállításához. A Vectrának azért volt jelentősége, mert, mint később bebizonyosodott, a sértetteket fogadó, Ny. Csabáéval típusazonos felvezető autó sértettek által látott rendszáma valójában a Vectráéból lett átalakítva.

Az első napok tanúkihallgatásai során feltérképeztük az elkövetőként számításba vehető személyeket, a vallomásokban megnevezett rokonokat és kívülállókat. A vallomásokból igen kusza kép alakult, tele ellentmondással, amelyekre nem lehetett magyarázat az egy-két napos időmúlás okozta emlékezethalványulás.

Az O. Zsolt és Ny. Csaba lakásán a nyomozás kezdetén végrehajtott házkutatások ebben az esetben is döntő bizonyítékokat szolgáltatottak a palástolni igyekezett eseményre. Mindamellet, hogy rögzítették a kiterjedt család tagjainak telefonszámait, amelyeket egyébként szinte követhetetlen módon adtak egymásnak használatra, Ny. Csaba lakásán, a szemétkben lefoglaltak egy a kiskunhalasi Tesco áruházban, a rablás utáni órában kiállított vásárlási bizonylatot. Ugyancsak lefoglalták az erősen szennyezett Opel Vectra feltűnően tiszta rendszámabláit, amelyről később a vegyész szakértő ragasztóanyag maradványát mutatta ki.

A Tesco-nyugta alapján haladéktalanul beszerzett áruházi kamerafelvételeken együtt volt látható O. Erik, Ny. János és K. István Dávid, amint vidáman vásároltak élelmiszert, szeszes italt.

A nyomozás kezdete után két héttel, a házkutatásokon, a tanúvallomásokban és telefonkészülék-szemléken rögzített telefonszámok elemzése eredményeként a kihallgatott személyek megjelölt útvonalain felkutatott, lefoglalt és elemzett kamerafelvételek (kiskunhalasi benzinkutak, hajósi, zsanai önkormányzati térfigyelő rendszerek) alapján megalapozódott a nigériai sértettek kirablásának gyanúja O. Zsolttal és négy rokonával szemben.

A bizonyító erejű digitális adatok közül a Tesco áruház képfelvételei mellett (amelyen az ötből három elkövető együtt látható a rablás után!) kiemel-

kedett a sértettek helyszínre csalásához ismeretlen személy által használt telefonszám azonosítása. A kérdéses telefonszámot ugyanis nemcsak a rablás előkészítésére használták, hanem olyan „civil” számokkal való forgalmazásra is, amelyekből visszafejtett kapcsolati ábra középpontjában O. Zsolt állt. Ezek részben hozzátartozói hívószámok voltak, de számos, az O. Zsolt által más, az ügyben érdektelen, főként a tehergépkocsi-adásvételek kapcsán köthető személyekhez tartoztak.

Utóbbi körbe tartozott egy másik nigériai kereskedő, akit 2016. február 18-án, az ismertett módszerrel és az ismert fantomszámmal kívántak Budapestről Hajós környékére csalni. Az őt és kísérő honfitársát szállító autót O. Erik vezette, aki menet közben O. Zsolttól kapott utasításokat. A két afrikai bizalmatlanná vált, és végül elálltak az egyre gyanúsabbá váló vidéki üzletkötéstől. O. Eriket határozott fellépéssel rábírták a fővárosba visszafordulásra. Jellemző, hogy ekkor a fantomszám készüléke Táborfalva térségében üzemelt.

Ugyancsak potenciális sértett lehetett az, a tanúként kihallgatott szudáni férfi, akit a fantomszám használója a zsanai rablás utáni napra teherautó-vásárlás végett Szarvasra kívánt csalni. Az „eladó” nyomatékosította, hogy a szudáni mindenképpen vigyen magával hatmillió forintot. A külföldi március 5. (az intenzív nyomozási cselekményeink ideje) után nem érte el a kérdéses telefonszámon partnerét.

Még az egyik legismertebb internetes apróhirdetési oldal üzemeltetőjének válasza is megerősítette, hogy a kérdéses számot tartalmazó hirdetésfeladások az O. Zsolthoz köthető számítógép hálózati azonosítószámáról érkeztek.

2016. március 17-én, egy időben, három településen, összehangolt intézkedés keretében elfogtuk O. Zsoltot és négy társát, a létszámban is a sértetti vallomásokkal egyező számú gyanúsítottakat. A „tescós csoport” vallomásai a következő lényeges elemeket tartalmazták.

O. Erik előbb tagadta, hogy a bűncselekmény napján járt volna Kiskunhalason, és saját magát nem, de társait felismerte a képfelvételeken. Későbbi vallomásai minden tekintetben zavarossá váltak, végül megtagadta a vallomástételt. A sértetteket egyébként ismerte, mert dolgozott náluk autóbontáson.

Ny. János első nyilatkozata szerint a tárgybeli napon valóban elutazott Táborfálváról Kiskunhalasra O. Erikkal, de nem O. Zsolt gépkocsiján, hanem autóbusszal. A Tescóban valóban találkozott K. István Dáviddal, aki oda találkozózt beszélt meg O. Erikkal.

Vallomásaiban a legkövetkezetesebb a rutinos bűnöző, a Németországból a cselekmény napján hazaérkező K. István Dávid volt, aki tagadta, hogy a

kérdéses időpontban elhagyta volna apósa hajósi lakását. Az áruházi felvételeken felismerte magát és társait, de vitatta a felvétel idejét.

O. Zsolt főbb vonalakban fenntartotta a tanúként elmondottakat, azzal a lényegi eltéréssel, hogy az alkatrésznéző útjára magával vitte O. Eriket és Ny. Jánost, akik még az üzemanyag kifogyása előtt, Zsana térségében, ismeretlen okból kiszálltak a gépkocsijából.

Ny. Csaba gyanúsított vallomásaiban nem tért el a tanúként tett nyilatkozatától, áldozati szerephe helyezte magát, aki csak azért került eljárás alá, hogy az elkövetői létszám összeálljon.

A későbbi vallomások közül kiemelkedik Ny. Jánosé, aki magára vállalta a nigériai sértettek kirablásának általa vezetett végrehajtását, négy, meg nem nevezett társával. E vallomásának előzménye O. Zsolt többszöri, írásos rábírása volt, mely küldemények egy részét a büntetés-végrehajtási intézetben elfogták, ugyanakkor O. Zsolt elismerte a levelek „nem komoly szándékkal” történő megírását. A rábírásban O. Zsolt a legjobb ügyvédek, rövid fogva tartási időt és a mutatóanyag eszközparkból a „sárkányos légvárat” ígérte el-esett sorsú unokaöccsének.

Itt említendő meg, hogy a nyomozás során számos, egymással kapcsolatban nem álló zárkatársat hallgattunk ki a gyanúsítottak környezetéből. A védelem által elfogultnak és súlytalan tartalmúnak minősített tanúvallomások azonban mindannyiszor tartalmazták azt, a bűncselekmény helyére, módszerére, kivitelezésére, résztvevőire vonatkozó valóságmagot, amelyről csak az azonos cselekményben részt vevő tettesek számolhattak be.

A gyanúsítottak alibi-jének ellenőrzése és a cselekménnyel összefüggő téridő vetület tisztázása érdekében tanúként kihallgatni szándékozott, összesen kilenc hozzátartozó (többségükben nő), élve jogával, megtagadta a vallomástételt. A nyilvánvalóan összehangolt döntésükkel rábízták a nyomozó hatóságra, hogy a hiányos bizonyítékláncolatot megalapozott következtetésekkel egészítse ki.

Az elkövetők alapvetően primitív, de valamilyen mértékben átgondolt módszert alkalmaztak a mit sem sejtő külföldiek kirablására, hiszen a lakóhelyeiktől távoli megjelenésüket igyekeztek legalizálni, számoltak a térfigyelő kamerák bizonyító felvételeivel, ennek érdekében megtévesztő mozgásokat tettek, a csaliautó használatát titkolták, forgalmi rendszámát megmásították, mindamellett nem számoltak az áruházi kamerák felvételeivel, amelyek alapján teljessé vált az elkövetők száma, és világossá a mozgásuk, tevékenységük. Ugyancsak végzetes volt számukra a vezetőjük óvatlansága, amellyel nem tudta magát el-

határolni a sértettek megtévesztéséhez a helyébe léptetett fantomszemélytől, és a kérdéses telefonszámot köznapi kapcsolattartásra is használta.

Az afrikai sértettek elleni fegyveres rablás ügyében figyelemre méltó körülmény volt, hogy az addig üzleti jellegű – és mint ilyen, bizalmi – viszonyt O. Zsolt váratlanul bűnös szándékkal igyekezett kihasználni. A korábban szintén nigériai és a később szudáni üzletfelek irányába tett rablási előkészületek egy sorozat részeként tekinthetők, amely sorozat kibontakozását a befejezett rablás ügyében gyorsan megtett hatósági fellépés szakította meg.

A nyomozások tapasztalatai

Az ismertetett két csoport összetartó erejét képező közös bűnelkövetői szerepvállalást részben a terheltek szabadságelvonásával, részben néhány csoporttag későbbi, kényszerű – igaz, részleges – beismerése révén sikerült megbontani. Illúzió lenne azt gondolni, hogy ezek a szokványos bűnözők a büntetőeljárások várható joghatásaitól tartva – különösen a kunszentmiklósi csoport – valamennyien elállnának a jövőbeli bűnös tevékenységüktől. Az azonban alappal feltételezhető, hogy néhány tagjuk, különösen a családosok, vagy az idősebbek, a várhatóan kiszabott és nagy valószínűséggel végrehajtandó szabadságvesztésük letöltése után nem vállalnak aktív, tettesi szerepet hasonló bűncselekményekben. A jövőbeni működését illetően a csoport átrendeződése is hordozhat ismeretlen veszélyforrásokat (a tagok stressztűrő képessége, informátorok kapcsolódása stb.).

A bemutatott esetek felderítési tapasztalatait összegezve leszögezhetjük, hogy hazánk digitális lefedettsége jelentős előnyt kínál a bűncselekményeket utazó jelleggel, sorozatban elkövetők vagy az elkövetéshez jelentős helyváltoztatást igénylő tettesek azonosításához. Amíg a vélt elkövetők nem kerülnek látómezőbe, addig a digitális adatok beszerzésére a relevancia vizsgálata nélkül szükséges intézkedni, hiszen az adatokra vonatkozó megőrzési idő a későbbi hozzáférést nem teszi lehetővé. Ha pedig körvonalazódott az elkövető(k) személye, célszerű haladéktalanul felfedni valós céljainkat, a gyanú érzékeltetését, és akár korlátozó intézkedések révén begyűjteni a digitális adatok forrásait, hordozóit, tárgyait. Ezzel az „odacsapással”² nemcsak preventív célt érhetünk el, de mód nyílik a személyekhez köthető digitális

² Uo. 152. o.

adatok elemzésére, értékelésére, rendszerezésére, egyben védekezési taktikájukban hibázásra kényszeríthetjük a társas elkövetőket.

Az egyes személyekre vonatkozó digitális (és más nyomozási) adatoknak az egymáshoz illeszthető csomagokba rendezése után tervszerű és határozott intézkedéseket kell tenni a behatárolt elkövetői kör ellen. Ez a fajta késleltetett végrehajtás, mint láttuk, nemcsak hogy nem veszélyeztette a felderítés sikerét, hanem éppen hogy egyfajta lüktető dinamizmust adott a nyomozásoknak mindamelllett, hogy bizonytalanságban tartotta a célba vett csoportok tagjait. Megfelelő mennyiségű és minőségű adatok együttállása esetén a támadó fellépéssel nem szabad késlekedni, mert elvész a meglepetésre alapozott kedvező alkalom.

Végezetül szükséges kiemelni, hogy a bemutatott esetek tettesei alacsony iskolázottságú, esetenként óvatlan bűnelkövetők voltak, akik védekezési módszereikben a konok tagadáson, az azonosítható tárgyak váltogatásán, a megtévesztő helyváltoztatásokon túl alig voltak képesek eredményesen kitérni az azonosításuk elől. Az ellenük történő hatósági fellépés sikere az adatok összehangolásával, a gyors erőkoncentrációval és viszonylag rövid idejű adatelemzéssel volt elérhető. Ne feledkezzünk meg azonban arról a kvalifikált elkövetőről, aki a „digitális lábnyomát” sokkal nagyobb előrelátással igyekszik eltüntetni. A páncélszekrénynyitások, a lakásbetörések, a gépkocsilopások és kiemelt jelentőséggel a sorozatgyilkosságok (különösen a magányos) tetteseinek felderítésére kellő létszámú, felkészültségű és – kívánatosan – önállóított egységet kell működtetni.

A digitális tér csupán lehetőséget nyújt a nyomozó hatóság számára. A siker záloga a digitális adatoknak a kriminalisztikai látásmódon alapuló, a kiforrott nyomozási módszertannal („kriminalisztikai ajánlásokkal”) kombinált, ebből fakadóan értő és hatékony feldolgozása.